

1716.

1. Zolbeck, Georgius Christianus: De amphiteatrii reum
fundationem.
2. Fauerlinus, Faculus Wilhelmus: De cruentis et
proceptorum
3. Fichtnerus, Iohannes Georgius: De eo, quod iustum est
circa pichuram.
4. Hildebrandus, Haavicus: Legem commensuram ven.
~~stioni~~ stioni adjectam . . . venditabit.
5. ² Hildebrandus, Haavicus: De imitatione finium
provinciarum abque publicorum. 3. Junii. 1716,
1717 & 1749
6. Hildebrandus, Haavicus: De pacti reservationi officio.
7. Hildebrandus, Haavicus: De intemperibus civium
discerni debentibus.
8. Hildebrandus, Haavicus: Fura peculiaris quantum
respublice Noriburgensis.

9. Lier, Johannes Jacobus: Pactum praeparatorum
actionem proventus et sua portiones.
10. Mayer, Jo. Jacobus: An reprobatio post attesta-
tionem publicationem auctoritate sit?
11. Schwanig, Gell.: De ornamentis eodum veterum
- 12^{a. et} Spiz, Erhardus: De concilio. 2 tract.
- 13^{a. et} Spizius, Erhardus: Sacris feudalibus universi-
patricia capita. 2 tract.

1717.

1. Fichterus, James Geyser: De jure peregrinorum
2. Gubardus, Iphorinus: De necessaria jurisprudentiae
cum philologia et humaniori litteraturae conjunc-
tione

3^{a. 2}
= Mi Weibmann, Hauricus: De jure W. & f. p. g. s. b. t. s.
Jurisvisus Electori Palatino proprio. 2 Gant.
1717 = 1741

4. Linck, Georg Hauricus: De pactis arbitris

5. Linck, Jambus Theophilus: De probatione per
iniquia et am a gub. t. h. a. . Ver. H. s. c. l. e. t. t. . W. i. p. p. a.
Dec. 1741.

6. Muller, Dr. Hauricus: Praesentia physica. publicum,
Jura leg. latorum medicum, et omnia illustrant
script. . . dicta arbitris

7. Schenker, Corolus: De ortu et retracta feudali

7^a = Schurzger, Christianus Gallitius: De libris p. l. i. c. a.
lib. t. u. s.

8. Huer, Johann Jacobus: De actione patriali

9. Tentor, Joh. Wolfgangus: De feudis imperii proprii
nra. off. t. i. s. annumerant. i. s.

10.

Zeltner, Gustav Georgius: De geminis conjugum
prohibitorum fundamento 3

1707

DISPVATIO IVRIDICA
DE EO 1716,3
QVOD IYSTVM EST
CIRCA
PICTVRAM

3

QVAM
DIVINA ASSISTENTE GRATIA
SVB PRAESIDIO
DN. IOHANNIS GEORGII
FICHTNERI
J. V. D. ET INST. IMP. PROF. PVBL.
PATRONI AC PRAECEPTORIS SVI
AETATEM DEVENERANDI
PLACIDAE DISQVISIONI
SISTIT
AVTOR ET RESPONDENS
IOHANNES FRIDERICVS BONHOEFFER
HALA SVEVVS
AD D. FEBRVARII MDCCXVI.

ALTDORFI NORIC.
LITERIS IODOCI GVILIELMI KOHLSEII ACAD. TYPOGR.

1815

DISPUTATIO JURIDICA
DE
TESTAMENTIS
AUCTOR
DIVINA ASSISTENTE GRATIA
DR. JOHANNIS GEORGI
FRUCHTNERI
M.D.CCLXXV
HALLAE
JOHANNES FRIEDERICVS BONHOFERER
HALLAE
M.D.CCLXXV

Vanvis pictura (quæ, Autore Althusio, nihil aliud est, quam animalium, aut alterius rei delineatio, adumbratio, præsentatio, vel idea quædam, *L. 1. Dico-log. c. 39. n. 26. p. 148.*) idcirco non adeo laudanda quibusdam videatur, quod quodammodo plus voluptuaria, quam necessaria & utilis sit, uti comprobatur Anton. Floren. *in 3. Part. suæ Summæ T. 8. c. 4. §. 11.* Item Seneca, qui *Epist. 88.* Pictores, Statuarios & Marmorarios luxuriæ ministras vocat; conf. Bodinus, qui hanc artem pictoriam Hebræis fordidissimam, imo Turcis capitalem fuisse, acu, vel penicillo, vel fusione rem naturalem adumbrare, testatur *L. 3. c. 8. de Republ.* Attamen eandem tam ingeniositate, quam utilitate & necessitate cæteris artibus fere palmam præripere, in propatulo est. Nam ut ait Franc. Patrie. *de Inst. Reip. L. 1. T. 10.* Pictura eruditionem maximam præ se fert, & commercium cum Poëtica & Oratoribus habet. Hinc & Laurentius Valla *in Proœmio suarum Elegantiarum,* statuit: quod artibus liberalibus proximæ sint ars pingendi, sculpendi, fingendi, architectandi. *Cicero pro Cluent. & Plin. L. 35. c. 4.* dicunt: Picturam esse tacentem Poësin, Poësin autem loquentem Picturam. Et certe magni ingenii est, & divinam prope cognitionem attingit, varias animalium rerumque species in mente concipere, ut penicillo, & variis coloribus ita exprimantur, quasi in illis nihil præter spiritum desit. Et sane cum optimam picturam cernimus, id dicere possumus, quod Valerius Martialis de Catella picta cecinit: Ipsam denique pone

cum Catella; aut utramque putabis esse veram, aut utramque putabis esse pictam. Legimus etiam bovem, ad aspectum pictæ bovis mugisse, Equum ad aspectum pictæ Equæ hinnitum edidisse, & pictis uvis nonnullos fuisse deceptos, avesque ad pictam speciem sui generis excitatas, refert Plin. *L. 35. c. 10.* Et quid vacua rationis animalia arte decepta miremur, cum hominis sacrilegam cupiditatem muti lapidis lineamentis excitatam videamus? Quanta etiam vis sit picturæ, docet in elegantissima Ethopoeia Libavius, quam ex Regia Bibliotheca vulgavit Fridericus Morellus ad Statium *p. 59. & 60.* & historia valde memorabilis extat apud Brunner. *L. 7. p. 170.* vid. fuse Rupert. ad Valerium Max. *L. 8. c. 10. §. 3.*

§. II.

Nititur præterea Pictura fundamentis opticis, insignium & rerum, & virorum magnorum servat memoriam, oculos suavissime pascit, suis moralibus figuris animos mortalium mirifice delectat, umbras rerum affabre delineando, teste Caso. *L. 8. Sphæ. Civitat. c. 3. p. 482.* Quibus Aristotelis etiam suffragantur rationes, quando *L. 8. Polit. c. 3.* pictura opus esse docet, non tam, ne in his rebus emendis fallamur, quam ut corporum pulchritudinem, mensuram, proportionem dignoscere, deque operibus Artificum dextre possimus judicare, aut ad minimum suspicari, in pulchro corpore pulchrum latere animum. vid. Scherb. *in Not. ad Aristot. p. 366.* Nullus enim, qui non didicit pingere, potest recte judicare, ex Catone Heresbach *de Educ. & Erud. Princ. L. 13. Part. 89.* Hinc infinitum arti decus, & ingenti pretio picturæ commendatæ & una Apellis, seu Protogenis tabula artificiosissime picta, Rhodum obsidente Demetrio, ab interitu servasse, & trecentis talentis æstimata dicitur. Klock. *de arar. p. 324.*

§. III. Cum

Cum igitur non solum recta ratio, sed infimul Lex hanc artem pictoriam magni faciat, vid. *L. 8. C. de metat. Et Epidem.* nec vera religio eandem damnet, dummodo intra metas usus legitimi contineatur, nec ad idololatriam, luxuriam & lasciviam invitet. Senec. *Epist. 88.* confer. Theoph. Mosanus & Frider. Balduin. pro & contra disputantes in *Vindiciis und Bericht von Bilbern* / qui allegantur a Jacob. Bornit. *Tract. de Rer. suffic. c. 93.* Inde picturam ceu artem gloriosam, utilem & excellentem summis laudibus evehendam esse, nemo facile negabit. Et quidem, quanto jam olim in honore & pretio habita fuerit, vel ex eo aestimare licebit, quod dignatione liberalium censeretur, & quidem in primo gradu, eamque solos ingenuos exercere fas esset, interdicto perpetuo, ne servitia docerentur, teste Plinio *L. 35. c. 10.* Qua de causa & Imperator Justinianus motus, ut picturam inter modos acquirendi rerum dominia referret in *§. 35. l. de Rer. divis. Et acquir. ips. Dom.* ibi: Si quis in aliena tabula pinxerit, quidam putant, tabulam picturæ cedere: aliis videtur, picturam (qualiscunque sit) tabulæ cedere, sed nobis videtur melius esse, tabulam picturæ cedere. Ridiculum est enim, picturam Apellis vel Parrhasii in accessionem vilissimæ tabulæ cedere. Unde si a Domino tabulæ imaginem possidente is, qui pinxit, eam petat, nec solvat pretium tabulæ, poterit per exceptionem doli mali submoveri. At si is, qui pinxit, eam possideat, consequens est, ut utilis actio Domino tabulæ adversus eum detur: quo casu si non solvat impensam picturæ, poterit per exceptionem doli mali repelli, utique si bona fide possessor fuerit ille, qui picturam imposuit. Illud enim palam est, quod sive is, qui pinxit, subripuit tabulas, sive alius, competit Domino Tabularum furti actio.

§. IV.

Hoc igitur §. ostendit Imperator, quod olim inter veteres Ictos maxima controversia fuerit, utrum pictura tabulæ, an contra tabula picturæ cedat. Nam Ictus Paulus naturali ratione considerata, censuit, picturam cedere tabulæ: quia necesse sit, id ei rei cedere, quod sine illa esse non potest. *L. 23. §. 3. ff. de R. V.* At Ictus Cajus, quem Imperator Justinianus in *d. §. 35. l. de Rer. divis.* securus est, contra statuit, tabulam nimirum picturæ cedere. *L. 9. §. 2. ff. de Acquir. Rer. Dom.* His enim ridiculum visum est, præstantissimam nobilissimamque picturam in accessionem vilissimæ tabulæ cedere, cum plerumque plus sit in manus pretio sive artificio, quam in re ipsa, & cum picturæ pretium non in substantia rei, sive tabulæ, sed in arte sit positum. *L. 13. §. 1. & L. 14. ff. de V. S.* Atque ita illorum sententia complectitur exceptionem a naturali regula, qua alias adjunctum cedit subjecto. Cujus exceptionis quadruplicem reddit rationem Harpr. *ad c. §.* Tum quia pictura tanquam singularis ars intervenit, adeoque hic nulla omnino proportio est inter vilissimam tabulam & præstantissimam imaginem, sive picturam. *c. L. 14. ff. de V. S.* tum, quia pictura tanquam singulare aliquod opus, non tanquam simplex tabulæ accessio, sed specificatio quædam formam tabulæ addens (ut non amplius tabula, sed pictura sive imago sit) esse videtur. *Coedd. ad dict. L. 14. n. 12. ff. de V. S.* tum etiam, quia picturæ singulare indultum est privilegium, quo Liberalium Artium Professoribus Pictores exæquantur. *L. 8. C. de metat.* tum denique, quia & alias interdum ob insignem artis præcellentis peritiam a communibus regulis recedi solet, uti videre est ex *L. 44. in pr. ff. de Edict. Edict.* arg. *L. 31. ff. de pœn.* Alciatus *L. 1. de V. S. num. § 1.*

§. V. Qui-

Quibus præsuppositis nunc facilis est responsio ad *c. l. obft. 23. §. 3. ff. de R. V.* nimirum veteres Jctos, Paulum puta & Cajum, de hac quæstione quidem dubitasse, sed Imperatorem in hoc nostro §. repudiata Pauli sententia, eam, quam Cajus tenebat, approbasse, sicque litem illorum decidisse, id quod manifeste patescit ex verbis §. *sed nobis videtur melius esse &c.* Inde prædictæ sententiæ Caji & Justiniani non obstat locus Caji in fragment. Instit. *L. 2. tit. 1.* ubi expresse habetur: statutum esse, ut tabulæ pictura cedat. Nam dicendum est, istum locum a Gothis depravatum esse, cum non verosimile sit, Cajum sibi ipsi contrarium esse. Inde in genere Dd. afferunt, istas Caji Institutiones ad nos puras & integras non pervenisse, sed a Gothis immutatas & depravatas fuisse, adeoque contra Jura ff. & Institut. nihil probare posse, præsertim cum nulla Imperatoris autoritate suffultæ aut confirmatæ sint. Harpr. ad *§. 34. l. de Rev. Divif.* Manet itaque firmum, quod tabula picturæ cedat, & Pictor Dominus picturæ sit, proindeque directam Rei vindicationem habeat ad petendam tabulam, cujus possessionem forte amisit. *c. L. 9. §. 2. ff. de Acquir. Rev. Dom. & §. 35. l. de R. D.* etiamsi non Apelles aliquis aut Parrhasius, sed alius longe inferioris notæ pictor imaginem in aliena tabula pinxerit. Cum enim Cajus, cujus sententiam Imperator approbavit, simpliciter pronunciaverit placere tabulam picturæ cedere. *c. L. 9. §. 2. ff. de A. R. D.* sane rationi non satis convenit, ob excellentiam hujus vel illius artificis jus in universum mutare, Quamobrem Vinnius recte existimat, Justinianum insignium horum Pictorum meminisse, quia eximiorum hujusmodi artificum picturæ causam dederunt huic Juri: in universum autem non artificis, sed artis præstantiam spectasse cum cæteris,

§. VI.

Sed quæritur hic, quomodo pristino Domino Tabulæ consulatur? Et responderetur, per utilem Rei vindicationem. Cum enim omnibus, qui rem suam sine facto suo hoc jure amittunt, actione aliqua succurratur, qua, si non rem, saltem pretium consequantur, utique æquissimum est, ut & hoc casu Domino Tabulæ, qui rem suam similiter amisit, succurratur, illique ex eadem æquitatis ratione hæc actio accommodetur. Id quod hoc casu eo facilius admittitur, quia tabula eadem est, & integra manet, & hoc respectu etiam quodammodo ejusdem: sicuti & alias tignum alienis ædibus junctum simili ratione ejusdem Domini manere dicitur in §. 30. *I. de R. D. & A. I. D.* proinde nec dubitandum, quin aliquando deleta pictura, aut inducta, in pristinam causam Tabula redeat, & a Domino pristino recte vindicari possit, arg. *L. 59. ff. de R. V. & L. 2. C. eod.*

§. VII.

Verum hic illud notandum, quod illi, qui pinxit, hæc parte juris consulatur, si bona fide pinxerit in aliena tabula, quam putabat suam. De eo autem, qui pinxit in aliena sciens, idem placuit, quod de eo, qui sciens in alieno solo ædificavit, scil. ut & pictor intelligatur operam & rem, quam contulit, sua voluntate amisisse, similiter ut ille materiam & operam. *l. 7. §. ex diverso 12. ff. de Acquir. Res. Dom.* Et ideo, qui mala fide pinxit, non modo non habet actionem in rem adversus Dominum tabulæ, si forte possessionem tabulæ amiserit, quantumvis ejus pretium offerat: sed etiam, si, eo possidente, Dominus tabulæ, tabulam ab eo petat, non oblato pretio picturæ, tabulam suam consequi debet cum pictura, ac possidenti vix ulla est exceptio ad pretium operæ, & sumtus retinendos. *L. 9. §. 2. ff. de*

de A. R. D. Et §. cum in suo. l. de R. D. l. 7. §. 12. ff. de A. R. D. Hoc amplius & pictor, qui tabulam alienam esse scivit prius, quam pingeret, & furti & conditione furtiva Domino tabulæ tenetur, nec distinguitur, utrum ipse surripuerit an alius. c. §. Utut enim ipse non surripuerit, attamen hoc ipso furtum facit, quod rem alienam sciens invito Domino contrectat. §. 6. l. de Oblig. quæ ex del. nasc.

§. VIII.

Non reticenda est & hoc loco illa quæstio : Si tertius aliquis pictam tabulam possideat, & existant eodem tempore Dominus tabulæ, & pictor, qui rem a possessore vindicent, uter alteri sit præferendus? Et licet plerique non sine ratione statuunt, pictorem præferendum esse, quippe qui Juris auctoritate verus Dominus factus, etiam directam in rem adversus possessorem tabulæ actionem habet, cum tantum utilem habeat tabulæ Dominus. Vinn. ad §. 34. l. de R. D. Accurs. ad L. 9. §. 2. ff. de A. R. D. & ibidem alii : attamen non desunt, qui autumant, parem utriusque causam in hac re haberi debere, sicque utrumque admitti ad agendum ; sed meliorem esse conditionem occupantis, i. e. ejus, qui prior ad sententiam pervenerit. L. 3 ff. quod cum eo, qui in alien. pot. L. 31. ff. de Rei vindic. L. pen. ff. de Hered. petit. L. 9. ff. de liber. caus. L. 8. §. 4. ff. de Legat. 2. Donell. l. 4. Comment. de Jure Civ. c. 36. Bocer. ad c. §. 35. l. de R. D. n. 19. ubi ait, ita se in simili casu aliquando consultum respondisse. confer. omnino Harpr. ad c. §. 34. ubi in fine subjicit : Quid vero statuendum, si ambo eodem tempore ad sententiam pervenerint, ut unus declaretur Dominus tabulæ, alter picturæ? Hoc utique casu jubebit Judex, tabulam pictori restitui : ita tamen, ut simul Domino tabulæ eadem sententia prospiciatur, i. e. ea lege, ut pretium tabulæ Domino ejus præstet. Sic enim directæ vindicationi plus tribuet,

si a pictore initium fecerit. Quod si neget pictor se pretium tabulæ præstare velle, quia graveretur hic quicquam impendere, jubebit Judex Dominum tabulæ tabulam auferre eadem lege, ut picturæ pretium pictori exsolvat. Si neuter hanc conditionem in se recipere volet, ut quicquam præster alteri, ipsi in eandem rem concurrentes, quam simul obtinere non possunt, mutuo concursu se impediunt. arg. l. 34. in pr. ff. de Usufr.

S. LX.

Tandem quia in textu supra citati §. I. de R. D. Apellis & Parrhasii, duorum insignium pictorum, fit mentio, de utroque ea, quæ commemorat Harpr. ad c. §. huc referre haud inconueniens erit. Parrhasius igitur Ephesinatus primus symmetriam picturæ dedit; primus argutias vultus, elegantiam capilli, venustatem oris expressit, & confessione artificum, in lineis extremis palmam adeptus est. Is ascendisse in certamen cum Zeuxide Heracleote, pictore sua ætate maximo, traditur: Et cum Zeuxis detulisset uvas pictas, tanto successu, ut in scenam aves advolarent, Parrhasius fertur detulisse linteum pictum, ita veritate representata, ut Zeuxis alitum iudicio tumens, flagitaret tandem remoto linteo ostendi picturam, atque intellecto errore concederet illi palmam ingenuo pudore: quoniam ipse volucres fefellisset, Parrhasius autem se artificem. Fertur & postea Zeuxis pinxisse puerum uvas ferentem, ad quas cum advolassent aves, eadem ingenuitate processit iratus operi, & dixit: Uvas melius pinxi, quam puerum, nam si & hunc consummassem, aves timere debuerant. Ad Apellem patria Coum quod attinet, omnes is prius genitos, futurosque postea artificio superavit & picturæ plura solus prope contulit, quam cæteri omnes. Illud scitu notatuque dignum est, inter eum & Protogenem, Pictorem

rem nobilem, patria Caonium, quod accidit. Iste Rhodi vivebat, quo cum Apelles adnavigasset avidus cognoscendi opera ejus, fama tantum sibi cogniti, continuo officinam petiit. Aberat ipse, sed tabulam magnæ amplitudinis in machina aptatam picturæ, anus una custodiebat. Hæc Protogenem foris esse respondit, interrogavitque, a quo quæsitum diceret. Ab hoc, inquit Apelles, arreptoque penicillo lineam ex colore duxit summæ tenuitatis per tabulam. Reverso Protogeni, quæ gesta erant, anus indicavit. Ferunt artificem protinus contemplatum subtilitatem, dixisse, Apellem venisse: non enim cadere in alium tam absolutum opus: ipsumque alio colore tenuiorem lineam in illa ipsa duxisse, præcepisseque abeuntem, si rediisset ille, ostenderet, adjiceretque, hunc esse quem quæreret: atque ita evenit. Revertitur enim Apelles, sed vinci erubescens, tertio colore lineas fecuit, nullam relinquens amplius subtilitati locum. At Protogenes victum se confessus, in portum devolavit, hospitem quærens. Placuitque sic eam tabulam posteris tradi, omnium quidem, sed artificum præcipuo miraculo. Sed & Apelli fuit perpetua consuetudo, nunquam tam occupatam diem agendi, ut non lineam ducendo exerceret artem: quod ab eo in proverbium transit. Idem perfecta opera proponebat in pergula seu porticu transeuntibus, atque post ipsam tabulam latens, vitia, quæ notarentur, auscultabat, vulgum diligentiorum Judicem, quam se præferens. Feruntque a futore reprehensum, quod in crepidis una intus pauciores fecisset anfas: eodem postero die superbo emendatione pristinae admonitionis cavillante circa crus, indignatum prospexisse denuntiantem, ne supra crepidam furor judicaret: quod & in proverbium venit. Verum de hoc, & alijs plurimis iisque celebratissimis Artificibus prolixè & egregie disserunt

runt Plinius *L. 35. natur. hist. c. 9. & seqq.* itemque Balthaf. Castilio *L. 1. de Curiali, si-ve Aulico, ex Italico sermone in Latinum converso a Barthol. Clerke, Anglo, p. 82. & seqq.*

§. X.

Utilitatem picturæ quod attinet, illam ex multis variisque rerum argumentis colligere licet. Non modo enim, ut supra dictum, gratiam habet & delectationem mirificam præbet, verum præteritarum rerum memoriam servat, & Historiam rerum gestarum ante oculos nostros perpetuo præfert. Quot operum vetustate delapsorum memoria interiiisset, nisi picturæ vindicassent? Nihil de antiquitatis majestate constaret, ac pene facta mortalium inumbrata obsolevisent, nisi ars hæc Thermas, Theatra, Statuas, Colossos, Urbes & ipsas gentes in chartas conjecisset, ut non immerito Raphaëlis Sancti, Urbinatis Pictoris, vel, ut alii volunt, Michaëlis Angeli tumulo inscriptum sit: *Illo sospite naturam vinci, nec mori potuisse.*

§. XI.

Inde & picturas publicas maximam quandoque vim probandi habere, eleganter deducunt Cornelius Frangipane in *alleg. de Verit. Hist. Pontif. Alex. III. P. 1. n. 8. & seqq. p. 9.* nec non Trentacinq. *L. 2. Resol. de probat. Resol. 6. Limn. L. 2. c. 4. n. 92.* Scheffer. *de arte pingendi §. 5. p. 19. & 20.* præprimis vero Insignia depicta in antiquis probare communiter tradunt Dd. in *can. Quicumque. dist. 30.* Jason & Dd. in *l. cum aliquis. C. de Jur. delib.* Sic insignia Principis in curia aliisque locis, Wappen an den Thoren / Safern / Rathshäusern depicta Jurisdictionem probare dicuntur, Barthol. Chassan. *P. 1. confid. 55.* Hieronym. a monte in *tract. fin. res. c. 75. n. 5.* Matth. Wehner. in *Obs. Practic. lit. H. verb. Helmt und Schild. Natta Consil. 636. n. 92.* Hinc mœniorum domi-
nium

nium illius esse censetur, cuius insignia in iis depicta sunt. Roland, a Valle *Consil.* 84. n. 23. vol. 2. Speidel, in suo *specul. lit. W. verb. Wappen*, ubi post alios armorum, & insignium picturam intus vel extra civitatem ædibus publicis & muris appositam superioritatis, domini, & possessionis publicam tesseram esse ait. Et insignia armaque depicta in Ecclesia arguere Jus Patronatus tradit Matth. Wehner, c. 1. post Joseph. Mascard. *de probat. concl.* 960. n. 21. Menoch. *L. 3. de presumpt.* 130. n. 31. Craver. *de Antiq. tempor. art.* 2. §. 8. n. 12. & *seqq.* Ejusmodi enim insignia quando in Ecclesiis depicta inveniuntur, in symbolum Juris Patronatus depicta censentur. Inde etiam, si quis illa insignia picta contumeliose delet, picturas abradit aut corrumpit, gravissima injuria reputatur. Bernh. Walther. *de Jure Austriaco l. 4. tit. 108. §. 9.* Forsterwald. *Pract. Obs. L. 3. obs.* 105. n. 3.

§. XII.

Ab hoc loco non aliena est hæc quæstio: Utrum eo casu, quo civitas, pagus, castrum, vel domus ad alterius Familix dominium sive per donationem, hereditatem, venditionem, sive alium transferendi domini modum pervenit, prioris Domini insignia depicta sine injuria delere, abradere, amovere, & in locum eorum novi possessoris substituere liceat? Et hoc affirmari potest arg. *L. 1. in pr. C. de Lat. Lib. toll.* ubi absurdum esse ait Imperator Justinianus, origine rei sublata, ejus imaginem relinqui. Cum ergo insignium in loco existentium fuerit dominium, hinc eo mutato, mutatur etiam status & conditio rei, cessanteque causa causæ, extinguitur sequela & accessorium ejusdem. *cap. cum cessante. X. de Appellat.* Tiraquell. in *Spec. tr. cessante causa per tot.* Nisi aliter inter partes actum fuisse

appareat, quo casu pacta servanda. *L. 1. ff. de Edil. Edict. l. 1. §. si conveniat. ff. deposit. l. 1. ff. de pact.*

§. XIII.

Quod etiam Idiotis & Analphabetis pictura pro lectione esse possit, indicatur in *can. 27. dist. 3. de consecr.* ibi: Perlatum ad nos fuerat, quod inconsiderato zelo succensus, Sanctorum imagines sub hac quasi excusatione, ne adorari debuissent, confregeris. Et quidem, quia eas adorari vertuisses, omnino laudavimus: fregisse vero reprehendimus. Dic frater, a quo factum Sacerdote aliquando auditum est, quod fecisti? Si non aliud, vel illud te non debuit revocare, nec despectis aliis fratribus, solum te sanctum esse crederes, & sapientem? Aliud est enim picturam adorare; aliud per picturæ historiam, quid sit adorandum, addiscere. *Nam quod legentibus scriptura, hoc idiotis præstat pictura cernentibus: quia in ipsa etiam ignorantibus vident, quid sequi debeant: in ipsa legunt, qui literas nesciant. Unde Et præcipue Gentibus pro lectione pictura est.* Sic porro in *can. 28. dist. 3. de Consecratione* dicitur. Venerabiles Imagines Christiani non Deos appellant, neque serviunt eis, ut Diis, neque spem salutis ponunt in eis, neque ab eis expectant futurum iudicium; sed ad memoriam & recordationem primitivorum venerantur eas, & adorant: sed non serviunt eis cultu divino, nec alicui creaturæ. *conf. c. 29. ejusd. dist. 3. de Consecrat.*

§. XIV.

Huc imprimis etiam faciunt ea, quæ B. D. Wagenseil in *differt. epistol. ad Job. Fechtium de Infundibili sui occasione*, more suo eleganter edisseruit. Verba ipsius Autoris huc afferre lubet: Ergo ut potero, inquit, breviter indicabo methodum exilem & facilem, cujus præsidio, quasi per infundi-

fundibulum, non in juvenes tantum ingenuos, sed cuius-
 cunque sexus ætatis ac conditionis homines, divinarum &
 humanarum rerum notitia aliqua potest transfundi. Sci-
 licet ea ineunda via est, quam Natura exerto digito osten-
 dit: hanc enim vel furca mihi expellere quis labore, nun-
 quam tamen efficiet, quo minus maximi, medioximi,
 minimi; viri, foeminae; senes pueri; divites egeni pictura
 & Emblematis capiantur. Imaginibus pictis nitent Basi-
 licæ Supremi Numinis. His Reges Atria; Principes Aulas;
 Satrapæ (& restor hos parietes, quorum effigies non cor-
 porum tantum, sed & animorum figuras exhibent) Palatia;
 Cives, domos; Pauperes, tabernas; Rustici tuguria exor-
 nant; nec fortasse in Europa reperire est ullum hominem,
 qui non aliquid rei, saltem quomodocunque pictæ aut scul-
 ptæ possideat. Etiam Cappucini, qui nihil cæteroquin præ-
 ter cucullum & restim in bonis habent, icunculis divites
 sunt, easque inter notos ignotosque dispensant. Pueri &
 puellæ alphabeta discere recusant, si liber nulla imagine
 fulgeat: non sapit iis mellitus panis, nisi Cæsaris, Princi-
 pis, vel sponsi aut sponsæ speciem referat; agricolis nostris
 in fastis expressæ icones tempora distinguunt. Ipsis Ju-
 dæis adeo nunc convenit cum picturis, eæque non tan-
 tum in rituales & historicos libros excusos promiscue, sed &
 sacros interdum Codices admittuntur. Est penes me Fra-
 gmentum Pentateuchi MS. cuius margines historias ver-
 bis significatas imaginibus, sed rudibus, oculis sistunt.
 Asservat in Furtenli vico Judæus, Eissig, Etheræ volumen,
 scriptum pictumque manu in longitudinem tam nitide &
 eleganter, ut ab Hebræo homine tale quid potuisse profici-
 sci, nemo satis mirari queat. Quod tamen addendum,
 ex libris ejusmodi, cum res divina sit, legere non licet: quod
 religiosus usus dicatos, prisca simplicitas magis, quam
 picto.

pictoriæ artis decet ostentatio. Jam porro nemo unus tam
 vecors est, qui, si ficti aut picti quid possideat, non tan-
 gatur cupidine sciendi, qualis sit imaginum suarum signi-
 ficatio, quid velint, sacramne rem, an profanam innuant.
 Ergo quia hoc gratum est, omnes, quotquot ratione utun-
 tur, naturæ inclinatione, & amare imagines & nosse cu-
 pere illarum tenorem, liquido consequitur, si in illis divi-
 næ & humanæ res effigientur, futurum hoc medium, quo
 eas, cujusvis ætatis, sexus & conditionis homines addi-
 scant. Atque hoc hercle factum est. Extat liber haud ma-
 gnæ molis, Noribergæ, impensis Johannis Hofmanni ex-
 cusus, qui, *Kleine Historische Kinder-Bibel* / nomen, Bartho-
 lomæum Lendericum, Altorfinæ Universitatis Notarium,
 autorem habet: is mere omnes totius Veteris & Novi Tes-
 tamenti historias verbis primò, quantum satis, enarrat,
 deinde in effigiebus spectandas proponit: atque ex hoc
 pueri & puellæ, adulti etiam, si sacrarum historiarum ru-
 des sint, (talium enim unice res agitur) earum cognitio-
 nem nullo negotio consequi possunt, maxime, si in gra-
 tiam teneræ ætatis, ditiores Parentes, imaginibus ipsis, co-
 lores & aurum illinendi sumtum faciant. Extat præterea
 volumen Francofurti impressum, quod inscribitur: Joh.
 Lud. Gottfridi *Historische Chronica der vier Monarchien, von
 Erschaffung der Welt / bis auf unsere Zeiten / mit Kupfer-
 stücken gezieret / durch Matth. Merianum*: In isto ergo, quic-
 quid notabilium rerum inde a mundi primordiis ad hujus
 usque seculi initia accidit, & sedula recensione, & emble-
 matibus expressum est tam scitis, ut nihil supra. Ac fuere,
 qui mihi asseverarunt, Augustam quondam Sueciæ Regi-
 nam Christinam, captam illarum iconum pulchritudine,
 typos emisse, & inaurari curasse, itaque librum cum suo
 ornatu amplius edi non posse. Ex hoc proinde opere,
 modo

modo recte (nam ætati, indoli, moribus discipuli attemperare se debet sapiens Præceptor) id inculcetur, quicquid uspiam gestum est, discet, qui nondum ære lavatur, puer, discet adultus, qui duro initio adolescentiæ usus, nulla bonarum rerum, & adeo ne literarum quidem peritia, leviter fuit tinctus. Garrigent sic de rebus sacris & profanis inter se pueri, & puellæ nec in convivio lapis super lapide sedebit adultus; modo enim quis utriusque libri imaginibus designata scripta habeat in animo, vix aliqua in sermone sese offeret materies, de qua ille penitus silere cogatur. Quam ob rem nititur hæc mea ars communi illo & trito, quodque in proverbii consuetudinem abiit dicto: *Imagines pictas aut sculptas idiotarum ac illiteratorum libros esse.* Unde si res & ætas & occasio ferunt, duobus a me distis alios superaddere licet, istos tamen pro fundamento sterni velim; istis viam ad alia muniri; atque istos, si infundibili nomine, quorum ope in cujusvis sexus, ætatis & conditionis homines, divinarum & humanarum rerum cognitio aliqua potest transfundi, insigniam, num quis habet, quod jure reprehendat? Scio, quid dicam: non inexper-tus & infuetus, sed exercitus hæc proloquor. Feci periculum in Principibus juventutis, Potentissimi Sueciæ Regis Patruelibus, cum fidei mei crediti essent; feci periculum in meis liberis; feci in aliis; & nec operam nec oleum unquam fere perdidit, sed me monitorem consilium morigeros obsequium delectavit impense. Hucusque Wagen-feil. c. l.

§. XV.

Quin etiam legendo picturas, in quibus præclara facinora exprimuntur, excitamur ad studium laudis, & ad magna negotia obeunda, veluti si alicujus historiæ monumenta volverimus. vid. Dœpler. *Theatr. Pæn. Supplic. &*

C

Exe.

Execut. Crim. P. II. c. 52. n. 54. ubi ait: Die Spartaner hatten den Gebrauch/ daß sie der vornehmen Helden und tapffersten Männer Bildnisse in ihre Rathstuben stellten / und folgende Schrift darüber machten:

Si fueritis sicuti isti, eritis sicuti isti.

führten die Jugend hinbey/ ließen sie die Contrafaite anschauen/ und strichen dabey ihre Tugenden und vortrefliche Thaten gewaltig heraus / um sie zur Nachfolge anzureißen. Wie dann auch die Römer die Bildnisse ihrer Eltern und Ascendenten/ auch anderer vornehmen Freunde und Leute / von Wachs bis an die Schultern gemacht/ oder auch gemahlet/ an einem gewissen Ort oder Gemach ihres Hauses aufzuheben pflegten/ solche nicht allein ihren Kindern zeigten / und denenselben an Tugenden / Tapffer- und Geschicklichkeit nachzufolgen treulich ermahneten; sondern auch/ wann sie oder ihre Blutsfreunde eine Leiche hatten / und dieselbe bestatten wolten / wurden diese Bilder und Gemählde / sonderlich der Vorfahren / als ein Zeichen ihres Adels und vornehmen alten Geschlechts / nachdem einer derselben viel hatte / und zum Theil kein rauchericht ansahen/ vorher getragen. Doch durfte dieses keiner thun oder vornehmen / deren Vor-Ältern oder er selbst nicht Curules Aediles, Praetores, Censores oder Consules gewesen: dann solches anfangs nur denen Patriciis zukam. Carol. Sigon. *de Antiq. Jur. Civ. Rom. L. 2. c. 20.* Rudolph. Gottfr. Knichen. *Oper. Polit. T. I. L. 2. c. 5. p. 910.* Eben als wie heut zu Tag bey grosser Herren / it. tapfferer Kriegs-Officizer, auch Vornehmer von Adel Leicht-Begängnissen/ Fahnen/ Schilde/ Wappen und allerhand Wapfen pflegen vorgeragen / und hernach in den Kirchen/ wo sie ihre Begräbnisse haben / bey ihren Epitaphiis, daran oft ihr Contrafait und Bildnis gemahlet/ pflegen angeheffet zu werden. Wolffg. Lazius *L. 9. Comm. Reipubl. Rom. c. 1.* welches bey uns Teutschen schon eine alte Gewohnheit ist/ deren auch Tacitus

TUUS

tus de Mor. Germ. gedencket / ibi : Struem rogi nec vestibus nec odoribus cumulant, sua cuique arma quorundam igni & equus adjicitur. Daher dann die Gewohnheit geblieben / daß bey hoher Potentaten Ritter und tapfferer Kriegs-Obersten Leichbegängnissen / die Leib- und Trauer-Pferd noch auf den heutigen Tag vorgeführet werden : gestalt dann auch in Franckreich üblich ist / daß man auf des Königs oder dessen Prinzen Leich-Bestattung / ihre eigene Contrafalte noch voran trägt. *Draco de Orig. & Jur. Patric. l. 1. c. 8. n. 11. Speidel. in Spec. Jur. v. Bildnissen p. 152.*

§. XVI.

Porro legendo picturas, in quibus horrenda reorum facinora & crimina exprimentur, ab ejusmodi facinoribus & criminibus deterremur. Inde usu quoque inolevit, ut quandoque post Executionem peractam, ad majorem detestationem criminum, tabula, in qua picta, scripta & annotata sunt omnia & singula reorum facinora, rotæ, patibulo & aliis locis publicis affigatur. Idque propterea, ne executio pœnæ oblivioni statim tradatur, sed homines longe diutius istius memores ab ejusmodi facinoribus & criminibus deterreantur, cum finis pœnarum sit, ut inde homines emendentur, & peccare oderint saltem (ut Flaccus canit) formidine pœnæ, si non virtutis amore. *L. 27. §. pacta. ff. de pact. l. 6. §. pen. l. 20. ff. de pœn.* Pœna enim unius est talus multorum. *can. Quid ergo. c. 23. qu. 5. c. Nec is. caus. 15. qu. 1.* Quod haud obscure probat Callistratus in *L. 6. de cognit.* Famosos, inquit, latrones in his locis, ubi grassati sunt, furca figendos compluribus placuit, ut & conspectu deterreantur alii ab iisdem facinoribus, & solatio sit cognatis & affinibus interentorum, eodem loco pœna reddita, in quo latrones homicidia fecissent. *L. 28. §. 15. ff. de pœn. conf. Jod. Damhoud, in Prax. Crim. cap. 86. n. 7.*

ie. Doepler. cit. Tr. P. I. c. 1. ubi num. 19. ait : In Ansehung dessen haben vor Alters die Regiments-Räthe in Griechenland/ damit sie böses und ruchlosen Leuten möchten Zucht und Erbarkeit lehren/ in den Schmelz ihres Abgotts zu Delphis allerhand schreckliche Bilder / wie die und jene Persohn / so nicht Recht gethan/ durch den Scharfrichter grausam sey vom Leben zum Tode gebracht worden/ mahlen lassen/ mit der Bedeutung/ wolten sie ein besser End nehmen / müssen sie solche Unthaten nicht begehen. Fast ein gleiches referiret Erasmus Francisci in seinem neupolirten Geschicht. Kunst- und Sitten-Spiegel/ in Beschreibung der Sineser Gerichts-Gäte/ L. 2. discurs. 2. pag. 316. wann er also seket : In einem grossen Saal / so in Form eines Vortempels gebauet / und von oben bis unten mit vielen Gemälden besetzt / waren allerhand schreckliche Straffen vorgestellt/ so die Scharfrichter in schrecklicher Gestalt/ grausamer positur und Heberdung / an Leuten von allerhand Stand vollzogen. Unter jedwedem gemahlten Execution lasse man eine solche Überschrift : Dieser wird mit einem solchen Tode gestrafft/ weil er eine solche Mißhandlung verübet hat. War also an denen Gemälden eine Erklärung entworfen/ wess Todes eine jedwede Mißthat schuldig wäre/ auch wie streng und scharff solche Lebens-Straff exequiret würde.

§. XVII.

Huc porro ea referri merentur , quæ idem Doeplerus de Executione in Effigie annotavit in cit. Traß. P. 2. c. 52. n. 1. & 2. his verbis : Wann dieselbige/ so etwas hartes verbrochen / entweder ein crimen læsæ Majestatis begangen/ oder auch wohl eine rebellion angezettelt und erreget haben / sehen/ daß es übel ablauffen / und die Straff sie treffen werde / pflegen sie gemeiniglich sich in Zeiten aus dem Staub zu machen/durchzugehen und in frembde Länder zu ziehen. Damit nun dieselben nicht meynen möchten / sie wären gang sicher / und könn-
man

man ihnen nichts thun / sondern noch wohl dazu ins Häusigen
lachen / daß sie solcher gestalt ectapiret : So ist loblich / und
wohl eingeführet / daß man solchen ausgetretenen Mißethätern/
sie mögen lebendig oder Tod seyn / den Proceß mache / und nach
Endigung dessen / auch geschenehen rechtlichen Spruch / die Exe-
cution, und was sie vor eine Straff verdienet / an ihrem ge-
mahlten Bildniß ergehen und vollstrecken lasse.

— — Quid enim Lex scripta iuvarer,
Supplicii cum terror abest, cum vindice pœna
Ulcisci se læsa nequit; dum iudicis iram,
Enses atque rotas minitantis negligit absens
Crimen, mordaci displodens cuncta cacinno,
Noxaque se notis condit secreta latebris,
Ergo ne toties facinus dimittat inultum,
Iusta ultrix scelerum, Nemesis, confurgit in iras,
Invenitque vias, quibus & fugitiva prehenset
Flagitia, atque reos ferali destinet ensi,
Nec mora in absentes sententia fulmina torfit,
Elapsis metuenda reis: Cœpere nocentum
Corpora picta manu veris visenda figuris,
Raptari admotis, visu crudele caballis.
Hinc ubi supplicii consuevit scena theatrum
Pandere, sumunturque nefando ex sanguine pœna,
Nec nisi præsentem plebs circumfusa necari
Judicat, ex notis agnoscens oribus ora.
Jamque micat gladius, venit & post fulgura fulmen,
Immanique ictu caput a cervice revellit.
Effigies truncata cadit; plebs dirigit omnis
Conspectu in medio, ferique stupefcit acumen
Vulnere insolito hærentis: Lictorque futura
Ad vivum apposita præludit imago morti.

Henr. Zobel. in *Diss. Inaug. de Exec. in Effig. Tubing.*

An. 1677. tb. 3.

Welches auch schon vor Alters üblich gewesen: Dann es wurden denen / so sich entweder im Krieg tapfer und ritterlich gehalten / die Feinde überwunden und den Sieg davon getragen / oder auch die / welche mit Rath und That dem gemeinen Wesen wohl vorgestanden / und löblich regieret hatten / zu ihrem unsferblichen Ruhm und guten Andencken / schöne Säulen und Statuen mit ihren Bildnissen und Nahmen aufgerichtet und dargesstellet; ja man setzte wohl ihre Contrafaite gar in die Kirchen und auf die Rathhäuser / daß auch andere ihren Tugenden und Tapferkeiten nachzufolgen angereiset werden möchten. Bezogen nun diese etwas / so wider das Vaterland lieff / oder sonst ihre meriten verdunkelte / wurden auf Zulassung der Obrigkeit obgedachte ihre zu Ehren gesetzte Seulen übern Hauffen geworfen / auch ihre Bildnisse zernichtet. Ja sie waren bey den Römern so verhaßt / daß auch keiner ihr Bildniß mehr im Hause haben durffte / sondern es wegthun / verderben und zerreißen musie. Zobel. d. diss. tb. 8.

§. XVIII.

Hancque in rem quamplurima ibidem adducit Exempla. Sic etenim a Procuratore Regis Ludovici XIII. Poëta nomine Theophilus, in suprema Parlamenti Parisiensis curia reus læsæ Majestatis Divinæ factus, & ad tubæ sonitum ter, quanquam brevibus intervallis, per omnes plateas urbis citatus, ac in termino non comparens, in ipsa causa principali condemnatus est: ut ante portam Aedis S. Virginis nudus, & linteo tantum indutus, manu tædam tenens, pœnitentiam agat: inde deductus ad locum executionis la greve, corpus comburatur, una cum libro, cineresque dissipentur in aërem, idque si apprehendi possit, in corpore, sin minus in effigie ipsius, quæ effingi deberet, ut quam fieri posset expressissime referret imaginem & habitum

bitum ipsius Theophili. vid. n. 41. § 42. Non minus etiam notatu dignum est Exemplum, quod cit. Autor de Bartoloto adducit, qui ex eadem causa damnatus fuit, sed post mortem: Jam enim antea decesserat Avenione: is vero damnatus fuit, ut e patibulo suspenderetur, confiscatis omnibus bonis, & hujus quoque sententiæ executio facta fuit in effigie, tabulâ, quæ imaginem ejus continebat, e patibulo suspensa, id quod eodem tempore accidit.

§. XIX.

Nec prætereundum hic est istud singulare supplicii genus, quod Romani ob immanitatem criminis in Parricidas excogitarunt. In sui nempe voluerunt in culeum, sive sacco ex corio confectum, vivum parricidii damnatum una cum cane vipera, simia, & gallo gallinaceo, atque ita in mare vel flumen præcipitari. §. 6. J. de publ. Jud. l. un. C. de his, qui par. Cujus pœnæ singularis redditur ratio in cc. ll. ut scilicet omnium elementorum usu vivus carere incipiat, & ei cœlum superstiti, & terra mortuo auferatur. Cur autem hæc potius animalia, quam alia adhibita fuerint, varias Ddres reddunt rationes. Et quidem canem ideo adjectum existimant: ut ipse sceleratum ostendat hominem & immundum, qui parentem occiderit: Nam Virgil. L. I. Georg. canes obscœnos sive immundos appellat, dum canit:

Tempore quanquam illo tellus quoque Et æquora Ponti.

Obscœnique canes importunaque volucres signa dabant.

Item Q. Horatius Lib. Epist. I. ad Lollium: quando ait: *vixisset canis immundus vel amica luto sus.* Quidam etiam hanc rationem assignant, quod canis teste Plinio L. 8. c. 40. sit fidelissimum homini animal. Idcirco ad arguendam parricidæ infidelitatem constitutum, ut canis cum ipso in culeum mitteretur. Duo namque contraria juxta se posita,

ta, magis ut dicitur, elucescunt. Alii, quod fame rabida percitus canis parricidæ corpore & cadavere pascatur. Ideoque Baldus in l. 1. C. de his, qui par. scribit: Parricidas inhumatos relinqui debere, & canibus devorandos committi. Gallum gallinaceum huic poenæ idcirco adhibitum putant, quod Gallus non solum matrem saliat, sed patrem etiam immaniter incessat. Inde & insimul viperam ea ratione cum parricida culeo inclusam esse censent, quod illa simili sit delicto obnoxia: cum & ipsa exeso parentis utero, proruperit in lucem parentemque occiderit. Plin. L. 10. c. 62. Aliam rationem reddit Decianus Tr. de Crim. L. 9. c. 16. quod nempe vipera maximum semper homini incutiat horrorem juxta illud Horatii L. 1. Serm. Epist. Cane pejus & angue. Ad Simiam quantum attinet: hæc eam ob causam adjecta censetur, ut nulla sit tam atrocis facinoris imitatio apud homines. Nullum quippe animal est, quod hominum mores perfectius imitetur, quam simia. Harum rationum quasdam etiam exprimit Gl. in Landrecht L. II. Art. 14. vers. Nun mögstu sagen ic. ibi: Der Hund zeigt an / daß ein solcher Mensch seine Eltern nie mit Ehren bekehnt hat / wie der Hund thut / welcher die ersten neun Tag blind ist / der Hahn bedeutet des Menschen Frevel / und durstigen Hochmuth / den er an seinem Vatter oder Kind begangen hat. Die Natter bedeutet solcher Eltern Unglück / dann von dieser Gebährung sagt man also / daß / wann sie sich gatten wollen / so steckt das Männlein sein Haupt in des Weibleins Mund / darvon empfähet sie / und also beißet sie dem Männlein vor Wolust das Haupt abe / darnach / wann sie die Jungen gebähret / muß sie von ihnen wieder sterben: dann als dieselbe wieder geböhren werden / beißen sie sich aus der Mutter Leib / daran sie dann von stund an stirbt. Der Aff bedeutet eines Menschen Gleichnuß / oder todes Ebenbild ohne Werk / dann wie der Aff

in

in vielen Dingen einem Menschen gleich ist / und ist aber doch kein Mensch / also ist der Mörder einem Menschen ähnlich gewesen / ist aber mit der That und Herzen kein Mensch gewesen / weil er so unmenschlich hat an seinem eigenen Blut thun dürfen.

S. XX.

Quamvis véro hanc poenam propter crudelitatem, totius fere mundi consuetudine abolitam esse, multi magni nominis Dd. statuunt: attamen eandem adhuc vigere nec per consuetudinem penitus abrogatam esse, asserere non non veretur Carpzov. cum Berlich, Heigio, Miller *Prax. Crim. P. I. qu. 8.* quandoquidem hæc poena lege constituta semper ad huc loquitur, & in dubio usu recepta. Et licet tacito consensu etiam leges per desuetudinem abrogentur, hoc tamen quia facti est, luculenter & manifeste probari debet, nec sufficit ad probationem hujus, Doctorum quorundam testificatio, aut communis opinio, maxime quando est contra Jura scripta. Idque eo verius est, quod nec in constitutione criminali Imp. de abolitione hujus poenæ, alteriusque substitutione quicquam reperiatur, quinimo in terris Electoratus Saxon. *Const. Elect. 3. p. 4.* expressè confirmata deprehendatur, ita tamen, ut, quia in hisce terris, simiæ in magno pretio habentur, loco simiæ felis adhibeatur, & loco viperarum, in charta seu linteo depingantur serpentes, & ita pictura cum parricida sacco inferatur inque flumen projiciatur. Carpz. *c. l. Moller ad. Const. Elect. Saxon. 3. p. 4.* Berlich. *p. 4. concl. 6. n. 15.*

S. XXI.

Quod insuper pictura non solum utilis, sed etiam quandoque maxime necessaria sit, inter alios etiam testatur Aristote-

D

stote-

Stoteles, qui hanc artem summopere laudat, vultque, ut pueri illam ediscant: cum aliis plerisque artibus maxime necessaria sit; non modo sculpturæ & cælaturæ, quæ sine ea nullo modo esse possunt, verum compluribus aliis, & præprimis Architecturæ tam civili quam militari. Nec minus etiam artis pictoriæ necessitatem clare commonstrant illa negotia, in quibus dcsideratur ocularis inspectio. Hic etenim Judex in loco debet curare ejus rei fieri designationem, quæ inspicienda & dijudicanda proponitur, ut quasi in speculo rem litigiosam intueri, & tanquam Nauta secundum mappam navis cursum dirigens, accurate videre possit, quomodo sese res habeat. Hoc autem cum absque pictura recte expediri nequeat, multumque in hac depictione situm sit: Idcirco Judex solers atque discretus, ne picturæ falsitate seducatur aut decipiatur, se ita effragitante, in hac oculari inspectione non tantum unum, sed aliquando plures peritos pictores adhibere debet, quia oculi plus vident, quam oculus. Semper tamen Judex id præsertim operam dabit, ut tales eligat pictores, qui nullo partium studio abrepti, rem, prouti se habet, fideliter depingant. Justum etenim est, ut, si parti adversæ, pictor a Judice constitutus videatur suspectus, utpote, quod forte producentis sit subditus, alius in locum illius substituatur, contra quem adversarius nihil excipere possit. Hinc & ad majorem picturæ fidem, pictor adstringendus est Juramento, quo promittere tenetur, se omnia diligenter consideraturum & depicturum, nulli parti copiam traditurum, ac silentium, donec publicentur attestations, præstiturum, itemque omnem fraudem atque dolum absuturum, nihilque in unius litigantium gratiam facturum. Præstito ad hunc modum Juramento, ipsi res depingendæ ostenduntur, quas postea solus depingit, depictas autem Commissario tradit.

Qui

Qui si postea manifeste videat, pictorem errasse in distantis locorum, in finibus : aut quædam omisisse, quædam præter ea, quæ ipsi demonstrata sunt, addidisse : poterit eundem hoc casu adigere, ut convictus errorem corrigat : non obstante eo, quod Artifici in sua arte credendum sit. Nullus enim tam in arte est peritus, ut non errare possit; cum sit humanum, & quandoque bonus dormitet Homerus.

§. XXII.

Prætermittenda hoc loco non est Quæstio illa : Utrum Commissarius, commissione (in qua nulla pictoris facta est mentio) acceptâ, parte petente, pictorem adhibere possit? Et licet sint nonnulli Interpretes, qui negativam defendunt, moti potissimum hac ratione, quod commissiones sint stricti Juris, ubi nulla extensio locum habet, sed unius inclusio est alterius exclusio. Attamen affirmativam veriorrem esse, vel ex sola clausula, commissionibus adjici solita: Und sonst alles thun / was die Nothdurfft erfordern wird ic. judicari potest. Nam cum alias commissâ aliqua re, omnia ea commissâ videantur, per quæ venit ad illam, & sine quibus commode expediri nequit, perinde ut in Jurisdictione, ubi omnia concessa videntur, sine quibus ea commode exerceri nequit. *l. 2. ff. de Jurisdictione.* utique & hic commissâ censebitur pictoris adhibitio; præprimis quia multæ commissiones absque pictore non recte possunt expediri. Cui accedit, quod Judex ex hac pictoris delineatione commodum magnum, interpretationemque descriptionis loci sentire, adeoque Commissario eam ex necessitate suscipienti, in malam partem id interpretari non debeat; cum alioquin Judices in ea decernenda sint faciles. Vix enim, aut fere nunquam, ubi pictor, vel pictura rei petitur, solet ea a Judice parti denegari, ergo nec hic eum

succensere Commissario existimandum est, prout recte monet Ruland. *Tr. de Commission. L. 4. c. 21. n. 4.*

§. XXIII.

Cum igitur hæc ars pictoria, prout hætenus demonstravimus, tam excellens, tam utilis tamque necessaria sit: idcirco non immerito jam olim etiam variis condecorata fuit privilegiis; Sic etenim non solum (ut supra ostensum) inter modos acquirendi rerum dominia relata, sed etiam in primum gradum liberalium recepta, talisque honor ei fuit, ut ingenii causa exerceatur, perpetuo interdicto, ne servitium docerentur. Inde & non puduit Fabium Patritium, illum Romanum, optimo genere oriundum, qui Majorum suorum nobilitatem ab Hercule usque recenserebat, pictura exerceri, & ab ea cognomentum accipere. Nec diu post pœnituit Marcum Antoninum, doctissimum & sanctissimum Imperatorem, operam picturæ dare sub Diogene Præceptore, quanquam illustrioribus disciplinis indulgebatur, & Magistris quibusque eruditissimis utebatur. Legimus etiam Platonem picturæ studiosissimum fuisse, & Cicero in ea eruditos oculos se habere asserit, vid. F. Patrit. *de Instit. Reipubl. L. 1. T. 10.*

§. XXIV.

Porro & multa alia privilegia, artis pictoriæ peritis concessa esse, patescit ex *L. 8. C. de Metat. & Epidemet. L. 12.* ubi Imperator Theod. & Valent. in hæc verba rescripserunt: Archiatros nostri Palatii, nec non urbis Romæ & Magistros literarum pro necessariis artibus, vel liberalibus disciplinis, nec non picturæ Professores (si modo ingenui sunt) hospitali molestia, quoad vivent, liberari præcipimus. Ex quibus verbis clarissime patet, quod jam olim

olim pictores, Professores picturæ vocati, aliisque liberalium artium Doctoribus & Professoribus conjuncti, & ab omni hospitandi onere & molestia, quoad vivunt, liberati sint. Qua de causa insignes & præclaros pictores, Nobilibus etiam conjungi, & nobilitari posse, insignes J. P. Ddres concedunt, dicentes: nobilitatem esse virtutis præmium, & nihil referre, sive virtus sit sagata, an togata, juxta tritum illud:

Vel Marte, vel Arte.

h. e. vel gloria bellica, vel arte & scientia. Quod si igitur propter artem vel scientiam nobilis quis esse potest, sane & pictores nobilitari poterunt, quia, ut supra demonstravimus, hæc ars est pretiosissima & ingeniosissima. vid. Bodin. *de Republ. l. 3. c. 7.* ubi inquit: Picturam & Statuariam Græcorum & Latinorum opinione nobilitas accepimus. Inde testatur Etienne Pasquier de Recherche de la France *L. 2. chap. 15. p. 166.* jam olim apud Gallos fuisse receptam hanc distinctionem: Entre les Chevaliers des Armes, & les autres Chevaliers des loix, ou de Lectures. Lymnæus quoque exemplum refert, quod pictor Gentilis Bellinus ob excellentem in arte pingendi peritiam Constantinopolim evocatus, & a Selime II. Turcarum Sultano in Equestrem ordinem cooptatus fuerit. vid. *cit. Aut. de Jur. Publ. L. 6. c. 1. n. 57.* confer. Franciscus Mennenius in *Delic. Equestr. Ordin. de Equit. apud Turc.*

§. XXV.

Hæc autem privilegia pictorum modo recensita hodie maximam partem in desuetudinem abiisse, unusquisque facile judicare poterit, qui hodiernum statum, cum antiquo comparaverit. Quod enim moribus hodiernis, hæc a plerisque non famæ, sed famis sedandæ gratia exerceatur,

& operæ pictoriæ viliores ad operas fabriles referantur, quotidiana satis demonstrat experientia, utpote quâ manifeste constat, quod pictores ad opifices referantur, peculiare opificum collegium constituent, certisque articulis collegiilibus utantur. vid. *Strassburgl. Anno 1660. revidirte Kleider-Ordnung* / ibi: gemeine Mahler / Färber / Kürfner / Kunst-Mahler. conf. *Besold. Thes. Tract. in fin. voc. Handwerker.* Faciunt huc inprimis ea, quæ habet *Struv. Dec. Jur. Opific. dec. 97.* ibi: Non ad pictorum sed ad statuario- rum, vel Sculptorum labores pertinet die Gehauenen / und Bildt außzustaffiren / nisi contraria consuetudo probetur. Uti testantur Acta coram Magistratu Erfurtenſi per Responſum Facultatis Jenensis confirmata.

Bescheid der Herren Aeltisten / und Bierer
in Erfurth.

Als vorgebrachte Klage und darans erfolgte Antwort / in Streitigkeiten eines Erbarh Handwercks der Mahler / Kläger an einem / dann Hannß Friedemanns / Bildschneisers / Beklagten / am andern Theil / geben unsere Herren / die Aeltisten und Biere diese Weisung: Weil aus der / von den Mahlern producirten Handwercks-Ordnung klar zu vernehmen / daß niemand in dero Handwerck zu arbeiten sich unterstehen soll / der nicht darcin kommen sey / und anders nicht befunden worden / dann daß das Vergulden und Aufstaffiren der geschnitzen Tafeln und Bildern der Mahler Arbeit sey. Als soll beklagter Friedemann sich dessen / wie auch sonst inſgemein den Mahlern in ihre Arbeit zu greiffen / bey Vermeidung dero der Ordnung einverleibten Straffe / und sonst nach Befindung der Wiederhandlung / und ernstern Einsehens / hinführo gänzlich enthalten. publ. d. 21. Aug. 1627.

Huc potro referri meretur, Extractus aus der Mahler / Kie-
mer

mer und Sattler zu Erfurth gesanten Ordnung sub dato 1598. Item Conclusio der Mahler: Zunft verbis: Das Meissen/ aus freyer Faust zu mahlen/ staffieren/ layren/ wärmoliren/ auf den Glanz zu vergulden/ gehöret den Mahlern; den Bildschnitzern gehören Meißel/ Schnitzel und andere Eisen und Stahlwerk. Die Mahler richten allerhand Farben zu/ gebrauchen Pinsel. Die Goldschmiede haben ihre Schmelzglas/ dem sie die Farben nicht geben. Die Buchbinder müssen die Stücke beym Feuer erhitzen/ ehe sie das Gold auftragen. Schwerdtfege/ Söpffer und Glaser gebrauchen das färben/ mediante igne. Der Kartenmacher Handthierung ist ohne Staffierung/ wie auch der Füncher Arbeit/ welche aufschmieret/ dick und dünne/ es gerathe wie es wolte. Wann eine Verfließung sich ereignet/ wissen die Mahler wohl zu helfen. Ein Bildschnitzer mag seine Bilder mit schnitzen austaffieren/ dieselben richtig formiren/ und ihnen eine rechte proportion geben/ aber nicht durch färben mit Pinseln und Glanzgold austaffieren/ zu stöhren und zu pfuschen/ und falcem in alterius mellem zu immittiren &.

§. XXVI.

Quæ cum ita sint, nemo nostrorum temporum facile afferet, quod pictores adhuc hodiernum, sicut olim, tot ac tantis adhuc fruantur privilegiis. Quod enim olim pictores, Doctoribus & Professoribus liberalium artium conjuncti, & a muneribus personalibus exempti fuerint, istud forsitan ob raritatem excellentium pictorum in gloriam artis constitutum & introductum fuit: postquam vero moribus hodiernis pictorum collegium opificiis, operæ pictoriæ fere ad operas fabriles referuntur. vid. Barbosa L. 14. cap. 34. Art. 2. Idcirco vel ex hac sola & unica ratione dijudicari & decidi poterit, potiora eorum privilegia aliquatenus evanuisse, licet non penitus negandum, eos nonnullis in locis adhuc certis quibusdam privile-

privilegiis gaudere, sic, ut neque munera personalia subire, neque etiam inviti quenquam hospitem recipere teneantur. Id quod unumquemvis Magistratum vi Jurisdictionis territorialis facere posse, satis patescit ex *L. un. C. de his, qui a Principe. l. 1. C. de oper. publ. Klock. Tr. de Contrib. C. 16. P. I. c. 12. n. 36.*

§. XXVII.

Præterea notandum, quod quamvis novum istud Remedium *l. 2. C. de Resc. Vend.* in aliis emtionibus & venditionibus, tam rerum mobilium quam immobilium, locum obtineat, & tam ad venditorem quam emtorem pertineat: attamen illud in venditione picturarum excellentium Artificum ne quidem hodie locum habere possit, idque ex supra & sæpius allegata ratione: quod harum picturarum pretium non tam ex re ipsa, quam potius picturarum raritate & affectione hominum desumtum sit, adeoque lætior ultra dimidium probari non possit. arg. *l. 26. §. 12. ff. de Condiç. Indeb.* Porro licet beneficium *l. 2. C. de R. V.* alias etiam ad contractum locationis & conductionis extendi possit: attamen nec istud ad eum casum, quo quis conducens operas pictoris excellentis, in pensione mercedis læsum putat, porrigendum esse, ex eadem ratione defendi potest, quod ars pictoria tam excellens sit, ut æstimationem non recipiat, vid. Scheffer. *de Arte pingendi §. 7. p. 24. & seqq.*

§. XXVIII.

Tandem Coronidis vice quædam etiam de Abusu picturæ apponere placet. Cum enim nullius rei usus legitimus & verus ita constans sit & perpetuus, ut humana malitia illius cancellos non interdum transgrediat, hocque ipso verum usum, ejusque inde profluentem

tem

tem utilitatem subvertat: idcirco sæpissime etiam Artis pictoriæ usus legitimus, qui per se utilissimus est, hominumque commodo maxime inservit, ut supra docuimus, ex perversis hominum moribus degenerat in abusum, ut loco utilitatis nihil nisi damnum atque pernicietas exinde propullulet. Exemplo nobis sunt picturæ veneræ, quæ hæud immerito dicuntur irritamenta malorum & hami juventutis. Klock. *de Erar. L. II. c. 96. n. 10. 11. 12.* Quantopere enim picturarum veneræ, nudarumque scēminarum imagines, aliaque corporum lineamenta arte pictorum, naturam imitantia, oculisque subjecta, animos lubricæ juventutis ad vitia & peccata incitent & erudiant, quotidiana docet experientia. Id quod & in se Chærea, Adolescens Terentianus ille, satis compertum habuit, inquiens:

— — *Virgo in conclarvi sedet,
Suspectans tabulam quandam, ubi inerat pictura, hæc
Jovem,
Quo pacto Danaæ misisse ajunt quondam in gremium
imbrem aureum.
Egomet quod id spectare cœpi, Et quia consimilem
luserat,
Jam olim illæ ludum impendio magis animus gaudebat
mihî.*

Ecce etiam atque etiam

*Peccandi causam quam multis sæpe dederunt
Picturæ.*

Ovid. *L. II. Trist.*

Inde optimo consilio, sapientes Patres Concilii in Trullo vetuerunt, tabulas pingi lascivas. vid. Casaubonus *ad Suet. Tiber. c. 43.* Aristoteles *Polit. 7. c. 17.* quoque ad officium Magistratuum pertinere monuit, curare, ne quid pingetur, quod actiones scēdas repræsentet. Sic etiam Typo-

E

graphi,

graphi, Sculptores & Pictores ad infamiam alicujus, tale quid facientes & divulgantes, amissione libellorum famosorum, potestatis excudendi libros aliave poena arbitraria puniuntur. Carpov. P. IV. c. 44. d. 5. n. 1.

§. XXI X.

An vero pictura famosa ad infamiam alicujus facta, famosi libelli appellatione contineatur, quæri poterit? Et licet alia censeatur scriptura, alia pictura, adeoque species illæ disparatæ confundi non debeant. §. 33. & 34. *Inst. de Rev. Divis. c. 9. §. 1. & 2. ff. de Acq. Rev. Dom. attamen quod eadem sit conditio & poena famosæ picturæ, quæ libelli famosi, non obscurum est, per textum in L. 5. §. pen. ibi: aliudve quid sine scriptura in notam aliquorum produxerit &c. ff. de Injur. quinimo istud quoque arguunt Recessus Imperii habiti Augustæ 1530. §. Und nachdem die unordentl. Druckerer &c. ibi: Schmähschriefft/ Gemähd oder dergleichen. it. 1548. tit. von Schmähschriefften/ Gemähdten. & Spira 1570. §. Zum andern soll auch kein Buchdrucker ic. cum duobus §§. subsequentibus. & Francof. 1577. tit. 35. unde scriptam injuriam, in famosum libellum & famosam picturam, non infulse distinxisse videtur Althusius L. I. Jur. Rom. c. 52. & L. I. Dicaolog. c. 124. n. 5. & 6. §. 447. Eadem de re videri potest Farinacius L. III. Prax. Crim. qu. 105. n. 471. & Berlich. P. V. Conclus. 67. n. 51. cum seqq. p. 680. Sed & si sculptile aut fusorium opus, in alicujus infamiam fecerit aliquis, aut ab alio factum injuriose protulerit, quin similis sit ei, qui famoso libello aliquem traduxit, non dubitatur, ut indicat *dis. Rec. Imp. Aug. de An. 1548. tit. von Schmähschriefften/ Gemähdts und Gemächts. §. Ferner seben/ ordnen und wollen wir. vers. Dergleichen auch. ibi: gemahlet/ geschniest/ gegossen oder gemacht. it. d. Rec. Spir. de An. 1570.**

§. Wie:

§. Wievohl auch auf etlichen. tum etiam d. *Rec. Imp. Francof. de An. 1577. tit. 35. §.* Und setzen/ordnen und wollen wir.

§. XXX.

Cæterum quod ejusmodi pictura famosa, itemque famosus libellus judicari debeat, non tantum si ficto aut occulto Autoris nomine edatur, sed etiam si nomen subscriptum & expressum sit, satis probatur ex *l. 5. §. Si quis librum. 9. vers. Etiam si ff. de Injur.* ubi perspicue subinnuit Ulpianus, famosum libellum esse, sive quis eum nullo, sive proprio sive alieno nomine expresso composuerit. Idem etiam probatur cum primis in *Recess. Imp. Francofurt. An. 1577. Tit. Von Buchdruckern/ Schmähschriften 35. §.* Und setzen/ordnen/ *verb.* Es habe der Autor seinen Rahmen darunter gesetzt oder nicht. *conf. Ord. Crim. art. 110.* Porro & ejusmodi famosæ picturæ aut famosi libelli Autorem puniendum esse putamus, sive falsum sive verum crimen alicui objecerit, seque ad probationem illius obtulerit, *per cit. Art. 110. Ord. Crim.* ibi: Und ob sich auch gleichwohl die aufgelegte Schmach der zugemessenen That in der Wahrheit erfünde/ soll dennoch der Ausruffer solcher Schmach nach Vermöge der Rechte und Ermessung des Richters gestrafft werden. *confer. l. un. C. de famos. libell.*

§. XXXI.

Tandem huc etiam referri merentur ea, quæ de abusu & stoliditate harum picturarum, ceu nimis curiosa ac non necessaria supellectile eleganter proponit Klock. in *Tr. de Brario L. 2. c. 96.* his verbis: Vesana quoque cupiditate copiosæ, pretiosæ ac non necessariæ supellectili (quam onerosam & turbidam rerum colluviem appellat Franc. Petrarch. *Dial. 36.*) inhiant multi, qui picturis superbe vestiunt parietes,

rietes, rerum pretiosarum pompam in suis domibus explicant, illasque vice templorum ita exornant, ut eas ingressi non minus attoniti stent, quam ille Telemachus, qui in domo Menelai eximiam conspicatus supellectilem, in-
quiebat :

*Nempe hujusmodi est, qua regnat Olympius aula
Jupiter, ut multis hæc ornatissima rebus,
Resplendet : me cernentem veneratio tentat.*

Aulæis & picturis gaudent, in quibus videre licet sylvas, omne genus ferarum, arborum & volucrum & hominum vultus, & quæcunque vel oculus vidit, audivitque auris, vel mens finxit. Petrarch. *Dial.* 40. In penicillo, pictisque tabulis & coloribus delectantur, in quibus & pretium & ars placet ac varietas, & curiosa dispersio. Petrarcha *d. l.*

*Scilicet in domibus vestris Et prisca virorum
Artificis fulgent corpora picta manu.*

*Sic quæ concubitus varios, Venerisque figuras
Exprimit, est aliquo parvo tabella loco.*

Ovid. *L. 2. Trist.*

Sic proprio, atque a summo Opifice insito bono, formæque tam mirabili pulchræque structurâ neglectâ, in externis ac sepositis rebus bono tantummodo quæruntur. Quanta hæc est stoliditas? Rationem corporis nostri inspicere & contemplari nobis licet, in eaque magnam illam providentiæ vim intelligere datur : ast intâ sepositâ, pictæ nos magis delectant tabulæ & tapetes. Quis levitatem horum non rideat? Risit Socrates Archelaum Macedoniae Regem, quod quadraginta minas in domum suam impenderat, conducto mercede Zeuxide Heracleota, qui picturis eam exornaret, seipsum vero nihil : & ob hanc causam multi e longinquis terræ partibus, magno studio,
con-

contemplandæ domus causa veniebant, ipsius vero Archelai gratia nemo in Macedoniam proficiscatur, nisi si quem forte persuaderet pecuniis, & muneribus inescaret, quibus tamen boni honestique viri capi non possunt. *Ælian. L. 14.*

c. 17.

§. XXXII.

Ridendi haud minus ii, qui præter picturas, adhuc alias ejusmodi generis res voluptuarias & ludicras ad domus ornatum hodie conferunt, atque omnia potius visenda quam semet efficiunt. Ne dicam foeda sub ejusmodi curiosa ac non necessaria suppellectili latitare vitia: scilicet Religionis neglectum, pauperum contemptum, divitiarum profusionem, ob quæ divina vindicta provocatur. Nihil magnificum, ac divinum suscipere possunt, qui suas cogitationes abjecerunt in rem tam humilem, contemptam, qualis est hæc superflua & invidiosa suppellex. Mens pretiosæ suppellectilis superstitioni obnoxia, religioni adversa est. Egregie D. Hieronymus ad Gaudentium: Auro, inquit, parietes, auro laquearia, auro fulgent capita columnarum: at nudus atque esuriens ante fores Christus in paupertate moritur, dumque insufficientiam pleni opibus in se alunt, omnia dant domibus, nihil Domino, qui nos vult egen-tes alere. *Lactant. de vero cult. L. II. cap. 2.*

§. XXXIII.

Inprimis autem Hollandis suppellex omnis non nitida & picta modo est, sed luce sua velut auri fulgorem reddens, ita radios de se emittit. Utensilia etiam quævis abjecta, quibus domesticæ sordes tractantur, expurgatissima sunt. Focum splendere malunt, quam fumo obscurari, quorum utrum præferas, merito multi addubitant. Trabium præcipua cura est, Has ascendere non licet, nisi calceis exutis.

E 3

Si

Si quis illas coeno leviter conspurcaverit, graviter praesertim foeminae indignantur. Exspuendi locus non datur, adeo ut Aloysius Marlianus D. Med. in *Epistola ad Hieronymum Buslidianum, Arriensem Praepositum*, natam ibi putet eam anilem fabulam: Cum duo amici coenarent in loco tam picto, ut nefas videretur, sputo aliquam particulam oblinere, in malefactam focii faciem, naturam forte simulante dum eam faceret, exspuisse. Unde commoto altero, parce inquiringenti, respondisse, Amice, nihil facie tua turpius hoc in loco oculis meis fuit. Hinc desideratissimus Paroemiographus Desiderius Erasmus Roterodamus ad Adagium: *Auris Batava*, in domesticae, inquit, supellectilis nitore, palmam uni concedunt Hollandiae negotiatores, quibus pleraque pars Orbis est peragrata.

§. XXXIV.

Hanc igitur superfluum Ornamentorum, picturarum tapetiumque magnitudinem, inanem domuum apparatus, vitiosum appetitum & vermem divitiarum, insignemque stultitiae humanae testem, qui nihil, nisi levitatem, vanitatem, insaniam abundantiamque spirat, legibus sumptuariis ac pragmaticis sanctionibus earumque severa executione castigare, & impotentes

*Domare fastus addebet,
Acrique cura expendere.*

Baud. *L. I. Sapient. Civil.* ut ignobile mercatorum vulgus & proletarii domuumque cultores, qui juxta Euripidem in Bacchide

*Sua caeci inscitia,
Et sani correpti opinione gloriae,
Neglectui cultus habent,*

adamant-

adamantque magis ea, quæ ex inanissimis splendoris insignibus collecta sunt, posthac probitati atque industriæ virtutique, non sumtibus aut divitiis studere discant. Klock. *supra cit. loc.* Atque hæc sunt, quæ de hoc proposito argumento in medium afferre placuit. Paucis nunc agendum quoque esset de Affinibus huic picturæ, nimirum Cælatura, Statuaria itemque Poësi: verum cum de iis ex præcedentibus aliquatenus constet, idcirco hæc de proposta materia pro instituti ratione levi penicillo adumbrasse sufficiant.

S. D. G.

Jurane picturis dantur? Jus dicere pictum
 An decet, & prisceas effigiare Dicas?
 Et DEVS est pictor: Per divos Ille Prophetas
 Semet, & res Biblicas effigiare solet.
 Erigonen grator pictam, chelasque sequentes
 Justinianæas, suavis Amice, Tibi.

*Ita Nobilissimo Dn. Auctori, Auditori suo
 hæcenus assiduo, Amico carissimo,
 notive applaudit*

PRAESES.

Quid

Quid valeat virtus, quis splendor sit studiorum,
 Ingenii foetu DVLCIS AMICE! probas:
 Nobilibus MAGNI GENITORIS passibus instas,
 Quæ sint Piætorum debita Jura docens.
 Sic Tua Piætorum studio splendet Imago,
 Atque fulgebunt Nomine pulchra Tuo.

Prænobilissimo DN. AVTORI, Fautori
 atque Cognato in paucis colendo,
 exiguis hisce fida manu, invita licet
 Minerva postis, de egregio Erudi-
 tionis rarioris specimine ex animo
 gratulatur

IOHANNES CHRISTOPHORVS ROMIG,
 SS. Theol. Stud.

Artis Apelleæ docte dum Jura dedisti,
 Et quid præcipiat sancta potensque Themis.
 Pulchra Tui ingenii chartis mandatur imago,
 Quam scirus Zeuxis Parrhasiusque stupent.
 Ergo age linque suam magnis piætoribus umbram,
 Cui summum quis non vindicat artis opus?
 Hoc insigne Tua est nobis in imagine visum,
 Umbrae quod tristi nullus ubique locus.

Tenni isto carmine Prænobilissimo atque in Scientia
 Juris optimarumque artium omnium egregie
 versato DN. AVTORI, Amico suo sua-
 vissimo, applaudit, studiorumque successus
 prosperos porro precatur

IO. ADAMVS FLESSA,
 SS. Theol. Stud.

ULB Halle

3

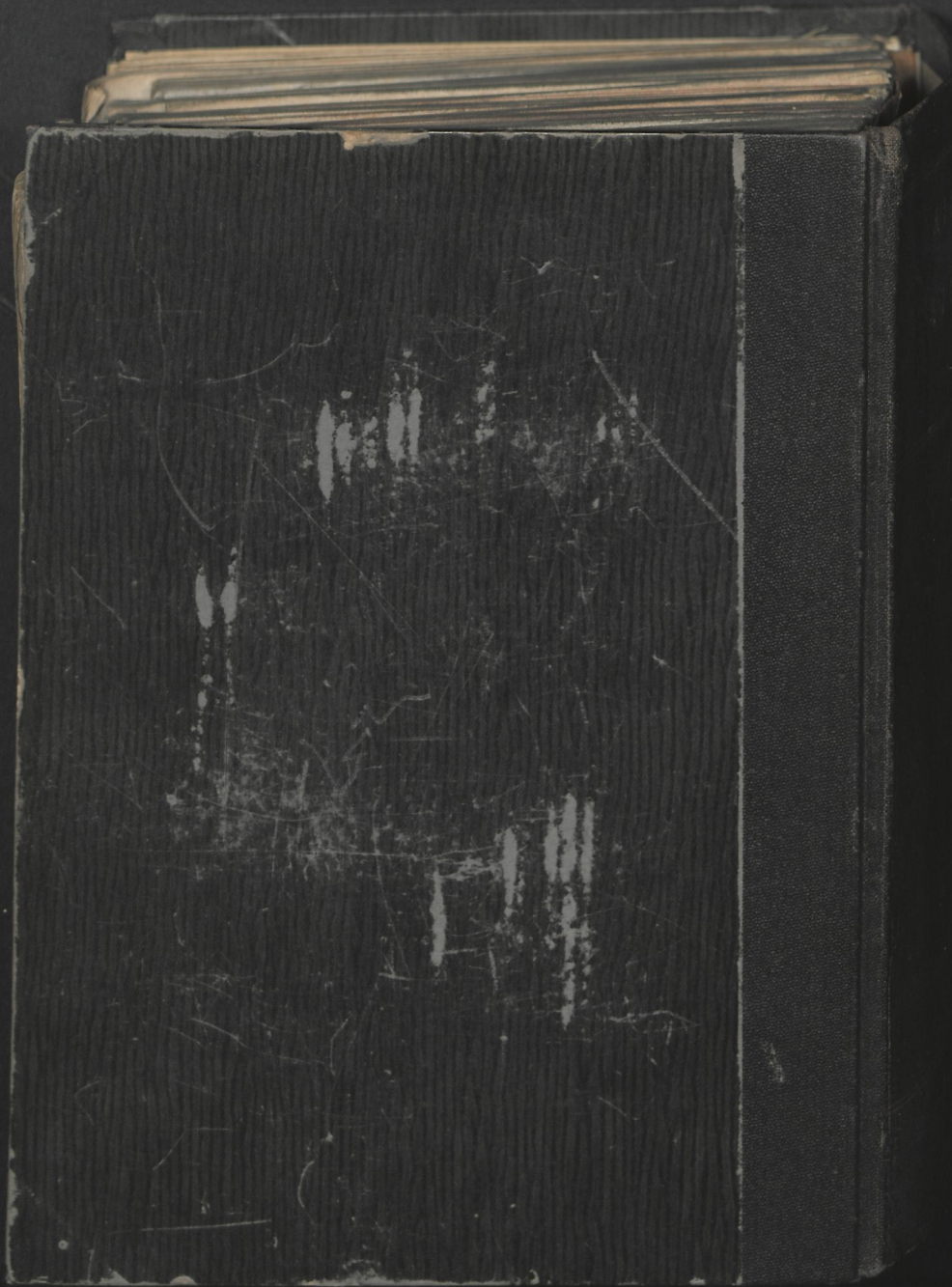
002 382 989

TA - 20

7097

3

DISPUTATIO JURIDICA
DE EO ^{1716.3}
QVOD IUSTVM EST
CIRCA
PICTVRAM
QVAM
DIVINA ASSISTENTE GRATIA
SVB PRÆSIDIO
**DN. IOHANNIS GEORGII
FICHTNERI**
J. V. D. ET INST. IMP. PROF. PVBL:
*PATRONI AC PRÆCEPTORIS SVI
ÆTATEM DEVENERANDI
PLACIDÆ DISQVISITIONI
SISTIT
AVTOR ET RESPONDENS*
IOHANNES FRIDERICVS BONHOEFFER
HALA SVEVVS
AD D. FEBRVARII MDCCXVI.

ALTDORFI NORIC.
LITERIS IOODOCI GVILIELMI KOHLESII ACAD. TYPOGR.

151

